

Irma Ratiani

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

Life Lessons from the Pandemic Era

Giovanni Boccaccio, Decameron

Summary

Giovanni Boccaccio, from the very time of creating the Decameron, to the present day, is rightly considered one of the greatest authors of the Renaissance era, who gave the world literature the genre of novella and, with it, a rebellious spirit.

Firstly, forming the genre of novella, then wrapping these novellas into a single text and, therefore, deconstructing the traditional narrative framework characteristic of Western writing, was an artistic-cultural declaration of rebellious spirit and freedom, so relevant to Boccaccio's philosophy and the Renaissance essence; It was an echo from a time plagued by the Black Death, which was meant to bring new messages / lessons to the reader.

And so it happened. The vital lessons learned from this unique pandemic text are, in our view, fit remarkably organically into the modern world obsessed with the Covid-19 virus.

Key words: Renaissance, Boccaccio, Rebellion, Pandemic.

ირმა რატიანი

საქართველო, თბილისი

შოთა რუსთაველის სახელობის

ქართული ლიტერატურის ინსტიტუტი

სიცოცხლის გაკვეთილები პანდემიის ეპოქიდან

ჯოვანი ბოკაჩო, დეკამერონი

ჯოვანი ბოკაჩო, „დეკამერონის“ დაწერიდან დღემდე, სამართლიანად მიიჩნევა რენესანსის ეპოქის ერთ-ერთ უდიდეს ავტორად, რომელმაც მსოფლიო მწერლობას აჩუქა ნოველის ჟანრი და, მასთან ერთად, მეომბოხე სულისკვეთება. ის თავდაპირველად საკუთარ

დაბადებას აუჯანყდა, როდესაც არალეგალური კავშირის შედეგად იშვა, შემდეგ – მამას, მთელს ტოკვანაში სახელგანთქმულ ვაჭარს, როდესაც ბანკირის სამსახური მიატოვა და უნივერსიტეტს მიაშურა, დაბოლოს – შუასაუკუნეების მწერლობის ტრადიციულ ჩარჩოებს, როდესაც გამყარებულ პოეტურ და მორალურ ნორმებს დაუპირისპირდა. „დეკამერონი“ ჯოვანი ბოკაჩოს მეამბოხე სულისკვეთების მხატვრული ხორცშესხმაა, გენიოსის ნონკონფორმისტული პოზიციის გამოვლინება, რამაც მის ეპოქაში დიდ ქაოსს, მომდევნო ეპოქებში კი – ტექსტის წინააღმდეგობრივ, ხშირად, ურთიერთგამომრიცხავ ინტერპრეტაციებს დაუდო სათავე. მაგრამ, ჩვენს მიზანს არ წარმოადგენს „დეკამერონის“ ინერპრეტაციული სივრცის მიმოხილვა და ანალიზი, არამედ – იმ ვიტალურად საჭირო გაკვეთილების თუ სწავლებათა ამოკრეფა, რომლებიც, პანდემიის ეპოქაში შექმნილი ამ უნიკალური ტექსტიდან, ჩვენის აზრით, გასაოცარი ორგანულობით მიემართება კოვიდ-19-ის ვირუსით შეპყრობილ თანამედროვე სამყაროს.

„დეკამერონი“, რომელიც, დაახლოებით 1348-1354 წწ. იწერება, იმთავითვე წინააღმდეგობაში მოდის არსებულ პოეტიკურ ნორმებთან: ის პირველი დასავლური ტექსტია, რომელიც არატრადიციული/არაკლასიკური მოჩარჩოებით იქმნება და შეესაბამება შრეობრივი ტექსტის მოდელს, ტექსტს ტექსტში, ანუ – ე.წ. „ტექსტ-მატრიოშკებს“. ამ უკანასკნელი ტერმინის ავტორი, ს. დავიდოვი განმარტავს: „ლიტერატურულ ნაწარმოებს, რომელიც შეიცავს გმირის მიერ დაწერილ ერთ ან მეტ ტექსტს, გთავაზობთ, ვუწოდოთ „ტექსტი-მატრიოშკა“, მატრიოშკას თოჯინასთან ანალოგიით. ავტორისეული „გარე“ ტექსტი შეესაბამება „გარე“ თოჯინას, ხოლო გმირის „შინაგანი“ ტექსტი, რომელსაც მოიცავს ავტორისეული ტექსტი, შეესაბამება „შიგა“ თოჯინას (ან თოჯინებს, თუკი რამდენიმე ტექსტია)“ (დავიდოვი: <http://nabokov-lit.ru/nabokov/kritika/davydov-teksty-matreshki/vvedenie.htm>). სწორედ ამ რიგის ტექსტია „დეკამერონი“, სადაც ავტორისეულ ტექსტში ჩასმულია პერსონაჟების მიერ მოთხრობილი ტექსტები.*

* საგულისხმოა, რომ მოჩარჩოების აღნიშნული ხერხი მანამდე გამოყენებული იყო აღმოსავლური ლიტერატურის შედევრში – „ათას ერთი ღამე“, ხოლო მოგვიანებით, არანაკლები ღირებულების ქართულ ლიტერატურულ ძეგლში – „სიბრძნე-სიცრუისა“.

„დეკამერონი“-ს სიუჟეტური სტრუქტურა ასეთია: რამდენიმე ახალგაზრდა ერთმანეთს უყვება სხვადასხვა ამბავს, რომელთაც, თავის მხრივ, არავითარი სიუჟეტური კავშირი ერთმანეთთან არ გააჩნიათ. თითოეული ამბავი ავტონომიური ნარატიული მოდელია და, როგორც დამოუკიდებელი ერთეული, სრულად შეესაბამება ნოველის ჟანრის კანონს.

ნოველის ჟანრის უმთავრესი მახასიათებელი ასახვის რეალისტური მანერა და სპეციფიკური ნარატიული სქემაა: „ამბავი უნდა იყოს ძალზე კომპაქტური და დამაჯერებელი, რათა, არამართლო წარმოაჩინოს თხრობის დინამიურობა, არამედ გაამართლოს ფინალის მოულოდნელობაც“ (რატიანი 2018: 305). „ლიტერატურათმცოდნეობის ცნებათა“ თანამედროვე ლექსიკონში ვკითხულობთ: „ნოველა მცირე ფორმატის ჟანრია, ორიენტირებული ერთ კონკრეტულ მოვლენაზე, სიტუაციაზე ან კონფლიქტზე, რომლის წიაღშიც იქმნება ინტრიგა. ინტრიგის ამოხსნა მოულოდნელობის ეფექტით ხასიათდება: ნოველის დასასრული ყოველთვის მოულოდნელია, როგორც ლოგიკურიც არ უნდა იყოს იგი“ (ქადონი 1999: 600-601). ნოველა უნიკალური ლიტერატურული მოდელია, რომელიც იმთავითვე გამოკვეთს, დასკვნით ნაწილში კი სრულად წარმოაჩენს მკითხველის მოლოდინის შეუსაბამობას ტექსტის დასასრულთან. „მკითხველი, რომელსაც გზადაგზა აღემკვრება „კარგად ნაცნობი ამბის“ განცდა, საბოლოო ჯამში, სრულიად სხვა ფინალის პირისპირ აღმოჩნდება, იმდენად, რომ დასკვნის გამოტანაც შეიძლება გაჭირდეს“ (რატიანი 2018: 305). რეცეფციული ესთეტიკის ერთ-ერთ ფუძემდებელი, ჰ. რ. იაუსი, ამ მდგომარეობის უფრო ზუსტად აღწერის მიზნით, საგანგებო ტერმინს ამკვიდრებს – „მოლოდინის ჰორიზონტი“: „ჰ. რ. იაუსის მიხედვით... ახალი ნაწარმოები აღძრავს მოგონებას ადრე წაკითხულ ნაწარმოებებზე, უქმნის მკითხველს გარკვეულ ემოციურ განწყობას, აღვიძებს მასში რაღაც ნაცნობის, ადრე წაკითხულის მსგავსის მოლოდინს, რაც შემდგომ, კითხვის პროცესში, ან გამართლდება, ან გამტყუნდება: „ახალი ტექსტი მკითხველში (მსმენელში) აღვიძებს ადრე აღქმული ტექსტების საფუძველზე ჩამოყალიბებულ მოლოდინის და თამაშის წესთა ჰორიზონტს, რომელიც მერე [ახალი ტექსტის აღქმის პროცესში. – ლ.ბ.] ვარიირებას, კორექცი-

ას, განახლებას განიცდის ან მხოლოდ უცვლელად მეორდება“ (იაუსი 1994: 131). ჰ. რ. იაუსი განასხვავებს მკითხველის მოლოდინის ჰორიზონტს და მოლოდინის ჰორიზონტს, რომელიც ნაწარმოებშია წარმოდგენილი. ეს უკანასკნელი მყარია და უცვლელი, მკითხველის მოლოდინის ჰორიზონტი კი ცვლილებას განიცდის ნაწარმოების კითხვის პროცესში. მაგალითად, სერვანტესი „დონ კიხოტში“ თავდაპირველად მკითხველს აღუძრავს ამ უკანასკნელისთვის კარგად ნაცნობ სარაინდო რომანთან მორიგი შეხვედრის მოლოდინს, მაგრამ საბოლოოდ ამ ყაიდის თხზულებათა ღრმა აზროვან პაროდიას სთავაზობს მას...“ (ბრეგამე 2008: 190). ნოველა კი სწორედ ის ჟანრია, რომელიც მუდმივად ცვლის მკითხველის მოლოდინის ჰორიზონტს და ნოველის სწორედ ამ ოქროს წესს, სხვა ზემოთ ჩამოთვლილ წესებთან ერთად, იცავს ჯოვანი ბოკაჩო. ანუ, სახეზეა: კომპაქტური და დამაჯერებელი ამბავი; ასახვის რეალისტური მანერა; თხრობის დინამიური სტილი; იუმორის, სატირისა და, ხშირად, პაროდიათა გამოყენება; სწრაფი და მკითხველისათვის მოულოდნელი ფინალი. ნოველის ჟანრის ჯერ ფორმირება, შემდგომ ნოველების ერთ ტექსტად შეკვრა და დასავლური მწერლობისათვის ნიშანდობლივი ტრადიციული სიუჟეტური ჩარჩოების დეკონსტრუქცია წარმოადგენდა მემბოხე სულისკვეთებისა და თავისუფლების მხატვრულ-კულტურულ დეკლარაციას ბოკაჩოს მხრიდან; ეს იყო ამოახილი შავი ჭირით შეპყრობილი დროიდან, რასაც ახალი გზავნილები/გაკვეთილები უნდა მიეტანა მკითხველამდე.

პირველი გაკვეთილი ბოკაჩოსაგან: ტრადიციულ ჩარჩოებში აზროვნება აღარ შეიძლება. ჩარჩოების რღვევის საუკეთესო ილუს-

* კულტურული თვალსაზრისით, ძალზე საინტერესო იყო ის დამოკიდებულება, რომელიც ნოველის ჟანრის მიმართ ჩამოყალიბდა: თითქმის მე-19 საუკუნემდე კლასიკურ ნოველას აღარც მიმდევრები ჰყოლია და აღარც გულშემატკივრები (გუარდატის, ბანდელოსა და რამდენიმე ინგლისელი ავტორის ტექსტებს ჟანრულად რომანსეს ან ემბრიონულ რომანებს უფრო აკუთვნებენ, ვიდრე ნოველას). კითხვაზე – რატომ? – სხვადასხვაგვარი პასუხი შეიძლება გაეცეს, თუმცა, დაბეჯითებით მიგვაჩნია, რომ პასუხი ასახვის რეალისტური მანერის მკვეთრ დეფიციტში უნდა ვეძიოთ. ბოკაჩო რენესანსის ეპოქის მწერალია, იმ ეპოქისა, რომელმაც ბევრ სხვა სიკეთესთან ერთად, ადამიანი იძულებით დააყენა გამადიდებელ სარკესთან და თავისი ნამდვილი სახე დაანახა (ხშირად რადიკალური სატირის ფონზე).

ტრაციას თავად „დეკამერონის“ თემატური ქარგა წარმოადგენს. „დეკამერონს“ არ ჰყავს ერთი გამოკვეთილი გმირი, პროტაგონისტი ან ანტაგონისტი, ყველა ხასიათი ერთ სიბრტყეზე და პარიტეტულ პოზიციებზეა განთავსებული. ათი ახალგაზრდა, პანდემიური ფლორენციისაგან თავისდაღწევის მიზნით, ქალაქგარეთ მიაშურებს, რათა, ერთის მხრივ, გამოერიდოს ქალაქს (ანუ, თანამედროვე სამედიცინო ტერმინოლოგიით, მოახდინოს სოციალური დისტანცირება), ხოლო, მეორეს მხრივ – რითიმე შეიქციოს და დაიმშვიდოს თავი (ანუ, ისევ თანამედროვე სამედიცინო ტერმინოლოგიით, ჩაიტაროს თერაპია). თავისშექცევისა და დამშვიდების საუკეთესო გზად მათ ამბების თხზვა და თხრობა ესახებათ. ტექსტი ას ამბავს შეიცავს, რომლებიც, როგორც ზემოთ აღვნიშნეთ, ცალკეულ ამბებადაა ჩაშლილი ტექსტში. ეს არის ასი ამბავი სიყვარულზე, სადაც ტრაგიზმი და ეროტიკა ენაცვლება ერთმანეთს. ხორციელი სიყვარულის ამ გადაჭარბებული აპოლოგიის გამო, „დეკამერონი“ იმთავითვე ე.წ. „უწმაწური ლიტერატურის“ სფეროს მიაკუთვნეს, თუმცა, ავტორის პოზიცია არ შერყეულა, არა იმიტომ, რომ მას აკვიატებულად იტაცებდა საუბარი ხორციელ სიყვარულსა და ვნებებზე, არამედ – მის ნარატივს მყარი კონცეპტუალური საფუძველი ჰქონდა: „დეკამერონის“ მთავარი გმირი ზოგადად ადამიანის ბუნება იყო, რომლის მთავარ მსაზღვრელადაც მწერალს სიყვარული მიაჩნდა, მის ყველანაირ გამოვლინებაში.

მეორე გაკვეთილი ბოკაჩოსაგან: სიყვარული ადამიანის ბუნების მარკერია, ის არ ცნობს გონიერებას და საღ აზრს. „დეკამერონის“ ტექსტში სიყვარულის მრავალი ვერსია და მოდელია წარმოდგენილი, თუმცა, უმეტეს შემთხვევებში, სიყვარული ინტიმური ურთიერთობის გზით მიიღწევა, ვინაიდან სექსიც ადამიანის ბუნების ნაწილია, ამტკიცებს მწერალი, რეალური აქტი, რომელიც ადამიანებს ფიზიკურ და ფსიქოლოგიურ ტრანსფორმაციაში ეხმარება. ბოკაჩო რენესანსის ეპოქის მოაზროვნეა, იმ ეპოქისა, რომელიც ორიენტირებულია ტრანსფორმაციაზე, როგორც კულტურული პროგრესის ერთადერთ საშუალებაზე. „ჯერ კიდევ გვიანი შუასაუკუნეებისა და პრერენესანსის ეპოქაში ერთ-ერთ ყველაზე გავლენიან კლასიკურ ტექსტად ოვიდიუსის „მეტა-

მორფოზები“ მიიჩნეოდა, რაც ზედმიწევნით კარგად ერგებოდა დროის სულისკვეთებას – ადამიანის შინაგანი გარდაქმნის აუცილებლობას. შესაძლოა, ოვიდიუსის პოემა მოულოდნელი გზაც კი იყო ქრისტიანული იდეალების ხაზგასასმელად, მაგრამ მკითხველი აშკარად აკვირდებოდა მითის ტრანსფორმაციას ზნეობივ მოდელში. გენიალური იტალიელის, დანტე ალეგიერის „ღვთაებრივ კომედიაში“ ადამიანი ან ცოდვით დამახინჯებული წარმოდგება, ანაც – გარდაიქმნება ქრისტიანული ღმერთის სიყვარულით. შესაბამისად, ტრანსფორმაციის იდეა „ღვთაებრივ კომედიაში“ ქრისტიანული გზავნილის მატარებელია. იგივე იდეა, მართალია, სრულიად სხვა კუთხით, მაგრამ თავის აქტუალობას შეინარჩუნებს რენესანსის ეპოქაში, როდესაც დღის წესრიგში დადგება „სხეულისა და სულის ფორმის შეცვლის“ საკითხი“ (რატიანი 2021: 63).^{*} სიყვარულის როგორც რეალური აქტის ასახვა ბოკაჩოს სწორედ ამ რიგის ტრანსფორმაციის ერთ-ერთ ბერკეტად მიაჩნდა, როდესაც ადამიანი სრულად და უსიტყვოდ ემორჩილება ბუნების კანონს.

მესამე გაკვეთილი ბოკაჩოსგან: სიყვარული გარდაქმნის ადამიანებს. ტრანსფორმაციის გენერატორი კი თავად ბუნებაა. ბუნების კანონები „დეკამერონი“-ს დიალექტიკურ კოდს წარმოადგენს: ესაა კოდი, რომელიც წარმატებულად გამოიყენება ავტორის მიერ სოციალურ წესრიგში არსებული წინააღმდეგობების გამოსაკვეთად. ბუნების მორალი „დეკამერონში“ ახალი ტიპის დიალექტიკური მორალია, რომელიც უფრო მეტ თავისუფლებას ასწავლის თავის მიმდევრებს, ვიდრე ტრადიციული მორალური კოდები (პოლიტიკური, სოციალური თუ რელიგიური).

მეოთხე გაკვეთილი ბოკაჩოსგან: ბუნების კანონი უფრო მაღლა დგას, ვიდრე ადამიანთა საზოგადოებისა და რელიგიის კანონები. რაც უფრო ახლოსაა ადამიანი ბუნების კანონთან, მით უფრო თავისუფალია ის და აქვს უნარი, ნებისმიერ ვითარებაში, დატკბეს ცხოვრებით. ადამიანის ბუნებასთან თანაზიარობა „დეკამერონ“-

---

* რომ აღარაფერი ვთქვით კულტურული პარადიგმის ცვლილებაზე: რენესანსის ეპოქის მწერლები და მხატვრები მიისწრაფოდნენ უდიდესი ცვლილებებისკენ, მათ შორის, იმისკენ, რომ ახალი სული შთაებერთა ბერძნული და რომაული კულტურებისთვის.

ის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი გზავნილია. პარადოქსია, მაგრამ პანდემიის პირობებში მოთხოვნილი ამბები, იმ დროში, როცა ათასობით ფლორენციელების სიცოცხლე შავმა ჭირმა წაიღო, ჯოვანი ბოკაჩო ათივე მთხრობელს საკმაოდ თავისუფალ ადამიანებად წარმოგვიდგენს, რომლებსაც სურთ დატკბნენ ცხოვრებით და სხვებსაც მისცენ ამის საშუალება. ისინი იცინიან, ხუმრობენ, საუბრობენ სიყვარულზე, მორალზე, მიერთმევენ გემრიელ ფუნთუშეულს, სვამენ ღვინოს, დასეირნობენ ტყეში (იხ. ფაზიან ალფიე, <https://www.youtube.com/watch?v=ENDh8BFvcFk>). თითოეული ნოველიდან სიცოცხლის სიხარული მოედინება! რატომ?

მეხუთე გაკვეთილი ბოკაჩოსაგან: გიყვარდეთ სიცოცხლე! მაშინაც კი, როცა ქალაქი/ქვეყანა მომაკვდინებელი პანდემიის მკლავებში კვნესის, გიყვარდეთ სიცოცხლე! ისწრაფვოდეთ მზისკენ და სინათლისკენ! სიცოცხლის დაუმრეტელი ენერგია საუკუნეების მიღმა აღწევს, ენერგია, რომელიც დღეს ჩვენ ყველას გვჭირდება და რომელსაც სიცოცხლის სიხარული და სიცოცხლით ტკბობა ჰქვია...

„რადგან სიცოცხლე ასე ნავარდობს,
სიკვდილის ყველა კარი დარაზეთ,
და იმ ბედნიერ დღეს გაუმარჯოს,
როცა ჩვენ გავჩნდით ამ ქვეყანაზე!“
(ასათიანი, „საქართველოში“)

თითქმის ექვსი საუკუნის შემდეგ, ასე გამოეხმაურება ტუბერკულოზით შეპყრობილი 26 წლის ქართველი პოეტი, ლადო ასათიანი სიცოცხლის რენესანსულ სულისკვეთებას და თავის გედის სიმღერას სიცოცხლის ჰიმნად აქცევს.

დამოწმებანი:

ალფიე: Alfie, *F. Giovanni Boccaccio's Decameron and Bawdy Medieval Literature* <https://www.youtube.com/watch?v=ENDh8BFvcFk>

ბრეგაძე 2008: ბრეგაძე, ლ. „რეცეფციული ესთეტიკა“. *ლიტერატურის თეორია. საუკუნის ძირითადი მეთოდოლოგიური კონცეფციები და მიმდინარეობები*. თბილისი: ლიტერატურის ინსტიტუტის გამომცემლობა, 2008.

დავიდოვი: Давыдов, С. С. „Тексты-матрешки“ Владимира Набокова. *Введение* <http://nabokov-lit.ru/nabokov/kritika/davydov-teksty-matreshki/vvedenie.htm>

რატიანი 2018: რატიანი, ი. *ქართული მწერლობა და მსოფლიო ლიტერატურული პროცესი*. თბილისი: თსუ გამომცემლობა, 2018.

რატიანი 2021: რატიანი, ი. „რუსთაველის სამი რეალობა“. *სჯანი*, 22. თბილისი: თსუ გამომცემლობა, 2021.

ქადონი 1999: Cudon, J. A. (revised by C. E. Preston). *Dictionary of Literary Terms and Literary Theory*. Penguin Books, 1999.

Solomon Tabutsadze

Georgia, Tbilisi

Shota Rustaveli Institute of Georgian Literature

In the Name of Posterity Survival (Story „Michela“ by Davit Kldiashvili)

Summary

The urgency of David Kldiashvili's work comes to life in our reality with a new perspective. One such problem is presented in the story “Michela”.

The artistically described tragic story was not only the subject of the story, but, as we guess from the press of that time, it was a universal event in that era. At the time of the epidemic as a human catastrophe, the traits of human nature that are normally hidden in the ordinary situation often appear.

The character of David Kldiashvili's story – Michela, is indistinguishable human from the others, but when his family was almost completely destroyed by an epidemic, this honest man faced existential hardship, showing unforgivable indifference to his mortally doomed grandson. Davit Kldiashvili's story depicts such a spiritual transformation of a person in a hopeless situation, which will always be the subject of artistic reflection.

Key words: Davit Kldiashvili, “Michela”, epidemic, extinction of the family, human transformation, spiritual degradation.